

КЗ «Обласна універсальна наукова бібліотека імені Олега Ольжича»

Житомирської обласної ради

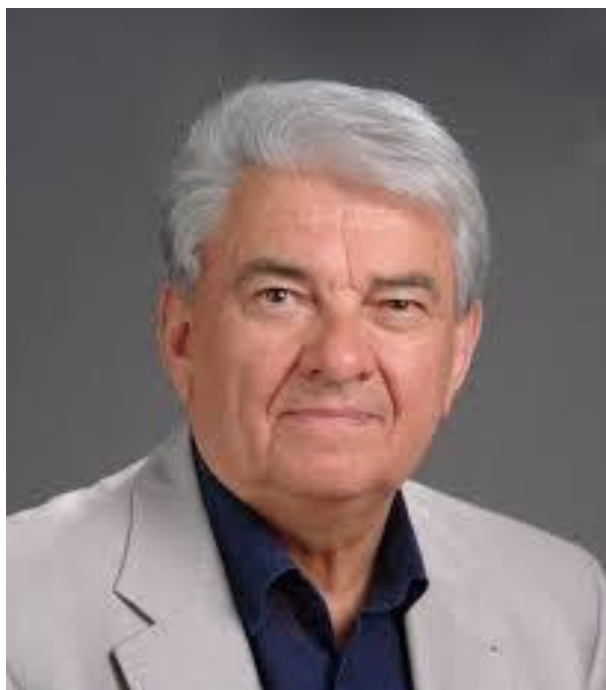
Науково-методичний відділ

Неперевершений майстер українського слова

(Інформаційний дайджест до 90-річчя від дня народження

Вадима Дмитровича Крищенка)

Житомир, 2025

КЗ «Обласна універсальна наукова бібліотека імені Олега Ольжича»

Житомирської обласної ради

Науково-методичний відділ

Неперевершений майстер українського слова

(Інформаційний дайджест

до 90-річчя від дня

народження Вадима Дмитровича Крищенка)

Неперевершений майстер українського слова. Інформаційний дайджест до 90-річчя від дня народження Вадима Крищенка (Текст) / КЗ «Обласна універсальна наукова бібліотека імені Олега Ольжича» НМВ; уклад. З. Димарчук, ред. Г. Врублевська. – Житомир, 2024. – 18 с.

Дане видання присвячене 90-річчю від дня народження майстра українського поетичного слова, видатного поета-пісняка В. Д. Крищенка. Містить біографічні відомості, життєвий та творчий шлях, відзнаки та нагороди переможця багатьох конкурсів та фестивалів.

Видання стане в нагоді працівникам бібліотек та тим, хто цікавиться цією легендарною особистістю.

© КЗ «Житомирська обласна
універсальна наукова бібліотека
ім. Олега Ольжича»
Уклад. З. І. Димарчук
Ред. вип. Г. Й. Врублевська

*«Пісні – це ліки, які допомагають
подолати депресію, похмурі сторони життя,
проблеми і негаразди. А потім – дарують
бажання жити далі»*

В. Ключевський

Видатний український поет-пісняр, яскрава та непересічна особистість, один із найвагоміших представників українського поетичного і музичного світу Вадим Дмитрович Крищенко народився 1 квітня 1935 року. Батьки були студентами педінституту (у той час – інститут соціального виховання). Перші роки життя хлопця проходили у селі Глибочок Баранівського району у бабусі з дідусем. Коли дитині виповнилося 3 роки, народився брат Марлен (тоді було модно називати дітей на честь вождів світового пролетаріату – Маркс-Ленін). Пізніше народилася сестра Нінель, якщо прочитати з права на ліво – Ленін. З такими іменами пізніше сім'я мала багато клопоту. До війни сім'я жила у Довбиші, де батьки вчителювали. Пізніше – батько завідував освітянськими закладами у звільненому від поляків Луцьку. Та скоро розпочалась війна і Луцьк був першим містом, яке німці бомбили у перший день війни, тому сім'я була змушена знову повертатися у Глибочок.

У воєнні роки Вадим Крищенко пішов у перший клас, де на три класи була одна вчителька. Батько з війни повернувся живим, хоч декілька разів був поранений. Після війни, деяким офіцерам дозволялося з сім'ями проживати там, де вони проходили службу. І батько скористався цим правом. Так, майже рік сім'я жила у містечку Сілезії – Петерсвальдау біля Вроцлава.

Скоро переїхали жити в Житомир, де батько працював директором школи №1, що на Мальованці (нині ліцей № 4). Перший вірш Вадима Крищенка народився у цій школі, коли вчителька музики запропонувала учням написати вірші. Хлопець написав 18 куплетів та вибрали три, проте уже в шостому класі ці вірші були покладені на музику композитором Костянтином Швецем, пісня мала успіх на міському огляді.

В шкільні роки Вадим Крищенко написав перший рядок і народився як поет. Коли хлопцеві виповнилося тринадцять років – не стало мами. Пізніше, Вадим Крищенко навчався у школі № 23 (нині міська гуманітарна гімназія № 23 ім. М. Очерета). Сьогодні тут відкрита кімната-музей, де представлено особисте і творче життя поета. Світлини, цитати з його пісень, численні відзнаки і нагороди демонструють потужність таланту нашого земляка.

Після закінчення школи, залюблений в слово юнак, вирішив оволодіти фахом журналіста. Він стає студентом факультету журналістики Київського університету ім. Т. Шевченка. В студентські роки відвідував літературну студію, керівником якої був Ю. Мушкетик, а старостою групи В. Симоненко. В одній групі з ним навчався Борис Олійник, якого Вадим Крищенко дуже поважав і вважав найдостойнішим серед письменницького загалу, кого можна назвати великим українським поетом.

Студентські роки Вадима Крищенко були найяскравішим періодом його юності, коли він нарешті доторкнувся до глибин рідного слова, і лягли на папір віршовані рядки. Природний потяг до краси українського слова і мистецтва став провідним у його житті. Студента за те, що не підтримував зросійщення, мало не вигнали з ВУЗу, та декан факультету, захисник українознавства, у своєму виступі відстояв погляди студента і зібрання обмежилось суворою доганою з попередженням, проте червоного диплома Вадим Крищенко не отримав. А причиною були слова із вірша:

«Ми до сварливих не належим,
Поміж людей повагу сієм,
Та будьмо дуже обережні,
Коли цілується росія...»

Незважаючи на те, що з часу закінчення навчання минув не один десяток років, він підтримував зв'язки з рідним університетом, зустрічався з однокурсниками, допомагав студентам у творчому становленні. Отримавши диплом, у 1958 р. Вадим Крищенко деякий час працював у пресі та на радіо, а під час практики – у редакціях газет м. Бердичева, Рівного, Донецька,

Криму. Потім був призначений відповідальним секретарем на ВДНГ УРСР. За період роботи на виставці (1964-1977) написав шість книжок та путівники (1964, 1967 та 1969 років).

Свій перший зшиток з віршами Вадим Крищенко попросив переглянути Андрія Малишка, який був дуже обережний у слові, щоб когось похвалити. Перечитавши поезію, А. Малишко сказав: «Ваші вірші як пісня» і благословив на пісенну творчість. З того часу, вже більше 70-ти літ не полишає Вадима Дмитровича його пісенна муза.

На початку 60-х років доля звела Крищенко з Віктором Лісоволом, який мав вищу технічну освіту, грав на гітарі і бандурі і мав душу вродженого музики. В 1969 р. В. Лісовол дебютував на Українському радіо зі своїми піснями і виконав пісню Вадима Крищенко «Пахне сад в забутті». Це стало початком їхньої творчої співпраці, а пізніше Вадим Дмитрович пишався цією дружбою і говорив, що ця людина варта всенародного визнання. У свою чергу, В. Лісовол надзвичайно високо цінував поезію В. Крищенко за її музикальність, емоційну піднесеність. Та найбільшу народну славу принесла їм обом пісня «Наливаймо, браття, кришталеві чаші», яку В. Крищенко в своєму пісенному доробку ставив під № 1. Цю, одну з перлин українського пісенного скарбу, співали відомі співаки, а далі поніс по світу народний хор імені Григорія Верьовки далеко за межі рідної землі. В цій пісні люди вбачали дух національного відродження, вона миттєво поширювалась, утверджувалась як народна та набула такої сили, що навіть українське військо під неї крокує строем. Її співали і співають великі і малі хоріві колективи, пісня звучить у фільмі Єжи Гофмана «Вогнем і мечем».

Довгий час люди не вірили, що це авторська пісня, а не народна. Віктор Лісовол говорив, що моя мелодія і вірш Вадима Крищенко зустрілись як чоловік з жінкою, вони доповнюють одне одного і живуть вже не одне десятиліття. Український громадський діяч Р. Коваль у 2007 р. видав збірку «Кобзар В. Лісовол – співець козацької долі», а В. Крищенко написав вірш-посвяту «Вечір під бандуру» та вірш «Прометей пісенного вогню».

Вадим Дмитрович Крищенко – автор понад 1000 пісень. Найвідоміші з них: «Одна-єдина», «Хай щастить, вам, люди добрі», «Родина», «Десять Господніх заповідей», «Берег любові», «Отчий край», «Лебеді кохання», «Білі нарциси»... На рахунку ушлявленого поета – десятки шлягерів, які виконували Назарій Яремчук, Павло Дворський, Іво Бобул, Софія Ротару та інші. Вадим Крищенко і Назарій Яремчук були спорідненими душами, поет допомагав цьому пісенному диву і називав його «буковинським соловейком», а також присвятив йому вірш «Неповторний лицар української пісні». На прохання Назарія Яремчука, поет написав вірш «Лелека з України», який був покладений на музику. Ця пісня була присвячена 100-річчю поселення українців в Америці.

Багато пісень Вадима Крищенка, розміщених в соцмережах, на ютубканалі мають багатомільйонні перегляди. Молоді виконавці активно включають пісні на слова відомого поета у свій репертуар. Із молодших виконавців до творчості Вадима Крищенка звертаються Дмитро Андрієць, Михайло Брунський, адже автор дав цим молодим співакам пісенну дорогу. До речі, М. Брунський поклав на музику деякі твори В. Крищенка і сам виконує їх. У його виконанні прекрасно звучать пісні «Друже мій скрипалю», «Мама – зоря вечорова», «Кохана», «Приходь до нас Всевишній...» та ін. Ці пісні дарують естетичну насолоду і стали улюбленими для великої когорти любителів прекрасного.

Доля подарувала Вадиму Дмитровичу можливість працювати з багатьма сучасними українськими музикантами: Г. Татарченком, О. Гавришем, І. Покладом, О. Морозовим... Як поет, В. Крищенко, ніколи не мав віршів у співавторстві з іншими поетами, а стосовно пісень – на початок 2021 р. – таких дві – «Марш Богунців», у співавторстві з В. Вознюком (пісня нагороджена премією ім. Б. Хмельницького) та «Падає зірка» у співавторстві з І. Павленко. Ця пісня виграла номінацію «Прем'єра року 2020».

Композитори різних поколінь знаходять у поетичному слові Вадима Дмитровича благодатну основу для своїх музичних творів.

Доля наділила поета умінням зігрівати прості слова ніжністю, синівською вірністю до Батьківщини, рідної землі, її людей. За його поетичними творами створені пісні для хорового і сольного виконання. Його пісні співає вже четверте покоління українців. 50 пісенних творів, які офіційно виграли у номінаціях у різних українських конкурсах та фестивалях та таких, які не було необхідності презентувати, вже стали народними, а це найвища нагорода для автора. У доробку Вадима Крищенка понад 1000 пісень і цей список поновлюється, бо народжується і поезія, і пісні, які стають популярними, виходячи в топ.

Окремий цикл пісень поет присвятив Києву, в якому живе більше 70 років. Ось деякі з них: «Благословенний Києве», «Київ і кияни», «Київ – доля моя», «Голосіївський вальс»... У 1991 р. у видавництві «Музична Україна» побачила світ книга В. Крищенка «Ласкаво просимо», де зібрані вокальні твори на слова українських композиторів.

Вадим Крищенко автор і художній керівник багатьох мистецьких заходів, зокрема, великого духовного свята «Хай святиться ім'я Твоє, або Десять Господніх заповідей», яке багато разів проводилося у переповненому глядачами Національному палаці «Україна». Колись Ігор Шамо сказав геніальні слова: «Не треба ста пісень, які звучать один раз, але потрібна одна пісня, але така, яка звучатиме сто разів». Тож протягом багатьох десятиліть муза не покидає автора «Молитви», «Білих нарцисів», «Родини», які є зразком талановитого пісенного слова, зігрітого любов'ю, які багато разів слухають з насолодою тисячі прихильників. Менталітет українського народу такий, що пісня супроводжує людину все життя: і в сумні, і в радісні хвилини, глибоко торкається душі, дарує радість, насолоду і пісенні шедеври. Пісні В. Крищенка мають дар зцілення, бо пишуться не пером, а серцем. Вони полонили не лише Україну, а й цілий світ. Так американські українці з Каліфорнії у передачі «Час української пісні», яку організовує радіостанція «Співай рідною», неодноразово зустрічалися з автором, слухали поезію та пісні Вадима Крищенка.

Вадим Дмитрович був представником так званої «нової фольклорної хвилі», яка зародилася в українській музичній культурі на початку 1960-х років. Цей напрям поєднував українську естрадну пісню, етнічний мелос і джаз, який поступово почав звучати в Україні. Як згадував митець, що з усіх жанрів мистецтв, найбільшої слави йому принесла саме пісня, мабуть тільки вона залишилася «конвертаційною» валютою, бо вища пісні лише молитва, але мабуть пісня йде поруч з молитвою.

Вадим Дмитрович має рідкісний поетичний талант. Його поезія образна, співуча, легка, змістовна і багатогранна. В ній йдеться про все, з чого складається наше життя: про земне і небесне, радісне і сумне, вірші, наповнені добротою, відвертістю та щирістю. Великою синівською повагою і любов'ю сповнені поетичні твори «Наодинці з матір'ю», «Вклонімося батьку», «Мати іде. Встати всім!», «Дорога до дому»..., присвячені батькам:

«Є цінності, які за все дорожчі
Це очі совісті і серце доброти,
Одна з ознак людського щастя
Це наші ще живі батьки»

Високі почуття любові до своєї малої Батьківщини поет вмістив у віршах «Подих рідної землі», «Полісся», «У храмі лісу»...

Вадим Крищенко – один з перших поетів, що звернувся до теми Голодомору. Вірш «Голод», поет присвячує тим, хто не пережив 33 рік.

Домінуюча тема у творчості професійного поета – інтимна лірика. Інтимним особистим переживанням поет присвячує багато віршів, серед яких – «Чаклунка лісу», «Я іду за тобою», «Перше кохання» та ін.

Кожна важлива подія народжувала у поета або вірш, або якийсь допис. Ще не було повномасштабного вторгнення росіян, проте В. Крищенко передчував що має статися щось страшне для нашої країни і написав вірш «Хто сіє хліб», де є такі рядки: «Нехай відвернеться війна від тих, хто сіє хліб» і вірш «Я України син».

Та ворог не відсунувся, а 24 лютого всі зрозуміли, що вірші його були пророчі. До воєнної тематики відносяться вірші «Я солдат», «Українській армії слава і хвала», «Прапор Перемоги». Ці твори пронизані вірою в те, що «все мусимо зробити, щоб жила Україна, щоб ворог підступний її не здолав». Він наголошував, що українцям необхідно відстояти землю, яка не украдена, не заграбастана у інших, бо це наше минуле і майбутнє і ніхто крім нас, не має на неї права.

У вірші «Вічне тавро» засуджує поет ворога такими словами:

«Війна розширила колишню нашу вузькість

Зазначила, де зло, а де добро,

Віднині, хто назветься словом «руський»

Носитиме ганебності тавро»

Війна з московськими загарбниками, вболівання за долю українців стала основою думок поета, і немає нічого важливішого для нього, ніж захистити Україну і перемогти. Цю тему він продовжує і у віршах «Нападнику, стій», «За все віддячимо» та ін. Про воїнів ЗСУ, які боролися і віддали своє життя за перемогу йдеться у таких рядках:

«Хай молитви течуться із неба,

Бо всіх пригадати нам треба

Хто спасав нас од злої навали

Похитнулись і...зорями стали»

Кожен день Вадим Дмитрович пише бодай одну стрічку на підтримку наших оборонців та нашого героїчного народу, а у вірші «Даю собі наказ» пише:

«Земля палає, гуркає щораз,

І вмиті кров'ю у війни дороги

Окрайцем сил даю собі наказ

Хоча в літах дожить до Перемоги!»

Із величезної кількості своїх творів В. Крищенко не написав жодного вірша російською мовою, а виконавці його пісень О. Білозір та П. Дворський ніколи не співали нею.

За пісню «Родина» обіцяли щедро заплатити автору, якщо він перекладе її на російську мову, та він відмовився, бо все життя глибоко переконаний, де розмовляють російською – там немає місця українській мові, мові його народу. Поет вважав, що найважливіша ознака нації – це її мова. Слово про неї часто озивається в його багатьох творах, як то «Хто ми в світі без рідної мови», «Щоб рідне слово процвітало» та ін. Про неї він написав такі прекрасні слова:

«Щоб мова звучала, розлунював сміх,
Й ганьба не дивилася скося –
Вкраїнцями будьмо – прошу вас усіх,
Убийте в душі малороса»

Вадим Дмитрович Крищенко відносився до віруючих в Бога людей, тож багато поезій присвячено духовній тематиці. Найвиразніше ця тема звучить у творі «Хай святиться ім'я Твоє, або Десять Господніх заповідей». Декілька рядків із нього поет трактує так: «Я твій...І хай не буде в тебе інших» – сказав Господь, подумавши про нас; «Шануй батька, шануй матір»– і нам воздасться теж добром; «Не укради» – не клич біди, не вкрий своє ім'я ганьбою...». Вболіваючи за людей він звертається до Всевишнього у таких рядках:

«Прости нам, Господи, прости й помилуй
За вчинки хитрісні та злі.
Пошли нам розуму і сили
Творить добро на цій землі»

У поетичному доробку Вадима Дмитровича Крищенка більше 50-ти поетичних збірок. Ще в далекому 1963 році вийшла перша збірка поезій «Тепла прорість», потім «Щирість», «Зустріч з літом», «Допоки живу», «Дзвонар», «Час одкровення» та ін.

Чимало написав поет і для дітей. У 1972 році побачила світ збірка віршів для дошкільнят «Паперові човники», яка була першою спробою в дитячій літературі. Вірші з неї сподобались малечі і це надихнуло автора продовжити писати далі.

З-під його пера вийшли такі збірки для дошкільнят, як «Сонячне яблучко» (1973), «Ласкаві промінці» (1975), «Завтра в школу»

У 1977 році було видано нарис «У містечку чудес», де цікаво і в доступній формі велась розповідь про виставку досягнень народного господарства України. Ці вірші були перекладені різними мовами, а нещодавно малеча отримала ілюстровану книжку «Ранкове сонечко» з ілюстраціями К. Лавро.

Доля та життєвий шлях В. Крищенка були не дуже простими. У 50 років трагічно загинула дружина, залишивши двох синів. Старший був і залишається гордістю батька, навчався за кордоном, має хорошу сім'ю, працює у Світовому банку. З молодшим – великі проблеми, він наркозалежний. Це для батька величезна і незагоєна рана. Розпач і безвихідь вилилися у вірші. Так у поезії «Моління за сина» є такі слова: «Перед Отцем впаду я на коліна, я прошу прощення за сина, щоб не упав у люту скверну він... Я сина відвертав від зла як міг, мої слова наукою не стали, розтанули в його душі як сніг...». У вірші «Порада синові» пише:

«Порада ця – як слово Боже,
Сприймай у радості й журбі:
Тобі допомогти я зможу,
Як допоможеш сам собі...»

Проте, які б важкі випробовування не посилало йому життя, рятувала творчість, величезна аудиторія шанувальників, відчуття, що він потрібен людям. Серед колег по перу він найстарший – це тішить митця, але й печалить, що мало залишилось часу для творчості. У вірші «Життя не буває багато» є такі рядки:

«Цю мудрість в суєтах не завжди збагнеш,

Та хочу про неї усім нагадати.

Чи ти молодий, чи старий – та усе ж:

Ніколи життя не буває багато»

Великому чародію слова – 90 ! Він віддав поетичній творчості довгі роки життя, та не відчуває і досі їх вантажу, щоденно мережить рядки, з яких народжуються пісні, які співатимуть в рідній Україні, бо впевнений, що

«Не можна все навек забути

Хіба минуле безіменне?

Коли мене уже не буде

Хай пісня скаже все за мене...».

Українська пісня – гідний пам'ятник, який поет-пісняр звів на віки-вічні. Про Вадима Крищенка сказано і написано багато. У 2019 році вийшла у світ перша книга трилогії про його життя і творчість за авторством арт-директорки І. Павленко «Вадим Крищенко. Постскриптум або Далі буде» до якої сам поет написав передмову.

У 2022 році була надрукована друга книга про митця «Вадим Крищенко: Осінь, мене ще не клич...». Наступного – 2023 року з'явилась заключна книга трилогії І. Павленко «Вадим Крищенко. Магія слова» з передмовою поета.

Як сказала Ліна Костенко «Митцю не треба нагород, його судьба нагородила» та все ж, у 1972 році Вадима Дмитровича Крищенка було прийнято в члени Національної спілки письменників України, в 1985 р. він заслужений працівник культури, в 1995 р. – заслужений діяч мистецтв України. В. Крищенко лауреат літературно-мистецьких премій ім. Андрія Малишка, Івана Нечуя-Левицького, Дмитра Луценка. В 2019 р. отримав премію ім. Богдана Хмельницького, в 2021 р. премію ім. Володимира Сосюри.

Вадим Дмитрович – кавалер багатьох державних нагород – ордена Ярослава Мудрого, повний кавалер ордена «За заслуги», ордена Трудового Червоного Прапора, удостоєний найвищої Київської відзнаки «Знак

пошани», найвищих нагород України православної церкви – орденів: Андрія Первозванного і Святого Володимира, найвищої відзнаки громадських організацій – «Лицар Вітчизни». Йому присвоєне рідкісне для поета звання «Народний артист України».

У 2024 р. на Міжнародному літературному конкурсі «Коронація слова» В. Крищенко отримав відзнаку «Золотий письменник України» та був нагороджений премією «Благовіст» за збірку «Непоборність. Неодноразово отримував звання «Кращий поет-пісняр України». Вадим Дмитрович – професор кафедри культурології Національного університету біоресурсів і природокористування України, почесний Доктор Київського університету технологій та дизайну. В 2017 році в Житомирському літературному музеї відкрито залу з експозицією «Життя і творчість Вадима Крищенко». Нині, в селі Глибочок Баранівського району Житомирської області, на місці, де стояла бабусина хата і пройшло його раннє дитинство, названо вулицю його іменем.

Бібліотечним працівникам доцільно і навіть необхідно доносити до користувачів бібліотек поетичні здобутки українських майстрів слова кінця 20 початку 21 століття. Поезія Вадима Крищенко може бути використана на заходах в літературно-музичних вітальнях, краєзнавчих заходах, літературно-музичних годинах, книжкових виставках тощо. Радимо використати такі назви масових заходів; «Два джерела однієї долі», «Українська пісня від Вадима Крищенко», «Вадим Крищенко: людина і митець», «Світ Вадима Крищенко в буянні пісні», «Слово зігрите любов'ю», «Ціна вічного свята», «Візитна картка української пісні», «Пісенне слово випробуване часом», «Життя продовжується в пісні», «Неперевершений майстер українського слова», «Творець україномовної пісні» і використати такі цитати із його творів:

- Якщо не пізнано минуле – то й нинішнього не зрозумієш;
- Одна-єдина на білім світі, з твого імення сонце світить

- Одна-єдина, одна-єдина, моя ти рідна Україна;
- Не вбити в собі людину, і навіть в пору грозову,
Любить родину і Вкраїну. Цим хочу жити і живу.
 - Любить Україну – це значить щодня дарувати
Для оточуючих небо і свій осяйний промінець;
 - Лиш той вкраїнцем справжнім є,
Хто відкидаючи презирства і страхіття
Українство вроджене своє
Зуміє передати власним дітям;
 - Щоб мова звучала, розлунював сміх, й ганьба не дивилася скоса –
Вкраїнцями будьмо – прошу вас усіх,
Убиймо в душі малороса!
 - Все мусим зробити, щоб жила Україна,
Щоб ворог підступний її не здолав;
 - Для мене батьківщина там,
Де українською говорять;
 - Слово – це також багнет, що може відстоювати правду;
 - Але найбільше наше горе, коли іде на брата брат;
 - Ой, вже давно розібратися треба –
Хтось непутящий...
Вожді чи народ;
 - Якщо хочеш щось зробити путне –
Не роби з емоції пожеж;
 - Є цінності, які за все дорожчі, –
Це очі совісті і серце доброти;
 - Благословенні лиш любов та праця,
А решта все – то суєта суєт;
 - Діти наші – Божа благодать
Й водночас – велика Божа кара;
 - Одна з ознак людського щастя – це наші ще живі батьки;

- Мати іде! Треба встати. Це стосується всіх!;
- Земного раю вічно не буває;
- Коли нікому не потрібні –
Тоді ми Господа зовем;
- Нам треба жити кожним днем
Не ждять омріяної дати,
Горіть сьогоднішнім вогнем
Бо «потім» може не настати;
- Спішіть братове, творити добро,
- Не завтра творить, а сьогодні!
- Душа поета – сльозинка щастя
Почуйте душу і вам воздасться.

а ще, звернутись до списку поданої літератури.

Література

1. Жулинський М. Його пісні співає Україна // Літературна Україна. – 2020. – № 49 (26 грудня). – С. 13.
2. Життя прекрасне: лірична поезія /уклад. І. І. Тимків. – Житомир: Полісся, 2013. – 430 с.
3. Кодлюк Я. П. 120 розповідей про письменників. – Київ: Наш час, 2006. – 204 с.
4. Крищенко В. За кадром зими. Вірші //Літ. Україна. – 2011. – № 6(10 лют.).
5. Крищенко В. Вірші // Слово Просвіти. – 2011. – № 13 (31 бер. – 6 квітня). – С. 12.
6. Крищенко В. Вірші // Культура і життя. – 2009. – № 16 (22 квітня).
7. Крищенко В. Д. Допоки живу: поезії. – Київ: Дніпро, 1985. – 211 с.
8. Крищенко В. Д. Ласкаво просимо. Пісенник / ред. Г. О. Ніколаєва. – Київ: Муз. Україна, 1991. – 108 с.
9. Крищенко В. Д. Не опускаючи очей...Вибране. – Київ: Кордон, 2013. – 629 с.
10. Крищенко В. Д. Передчуття слова: поезії. – Київ: Рад. письменник, 1983. – 126 с.
11. Крищенко В. Д. Поезії. – Київ: ВІРА-ІНСАЙТ, 2002. – 447 с.
12. Крищенко В. Слово убитого солдата: вірш // Літературна Україна. – 2014. – № 27. – С.1.
13. Крищенко В. Д. Срібні роси. Пісенник / ред. В. Ф. Таловиря. – Київ: Муз. Україна, 1985. – 77 с.
14. Крищенко В. Д. Українська душа. – Київ: Дніпро, 2009. – 589 с.
15. Крищенко В. Усі ми прагнемо любові. Пісні. – Київ: ВІРА-ІНСАЙТ, 2003. – 258 с.
16. Крищенко В. Я так рано притулився до пісні // Культура і життя. – 2013 – №51 (20 грудня). С. 7.

17. Письменники Житомирщини /авт.-упоряд. М. П. Пасічник. –
Житомир: Рута, 2010. – 2014. Кн. 2. – 357 с.